

Novi razvoj prakse Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP)

Pripremilo: Biljana Braithwaite, Catharina Harby i Beatrice Blois, AIRE centar

Uvod

Mnogi slučajevi koji se odnose na regiju i dalje uključuju pitanja koja potpadaju pod dejstvo člana 6 – pravo na pravično suđenje, a posebno pravo na suđenje u razumnom roku – kao i člana 1 Protokola br. 1, pravo na mirno uživanje imovine. Međutim, Evropski sud za ljudska prava je u periodu između januara i juna 2015. godine razmatrao i brojna druga pitanja, između ostalih slučajeve ubistava i istrage povodom tih ubistava tokom rata^[1], prisilnog smještaja u psihijatrijskoj bolnici i pretrpanost u zatvoru^[2], te neprovođenje naloga o uspostavljanju kontakta između oca i kćerke.^[3]

U ovom odjeljku će se iznijeti detalji iz pet izabranih slučajeva koji su značajni za sudsku praksu bosanskohercegovačkih sudova: *Milić i Nikezić protiv Crne Gore*, *Sanader protiv Hrvatske*, *Mitrinovski protiv Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije*, *Dragojević protiv Hrvatske* i *Adžić protiv Hrvatske*, i bit će predstavljen sažetak činjenica i odluka Evropskog suda za ljudska prava zajedno s komentarom stručnjaka za svaki pojedinačni slučaj.

PRESUDA U PREDMETU MILIĆ I NIKEZIĆ protiv CRNE GORE

(aplikacije broj 54999/10 i 10609/11)

28. april 2015.

Činjenice i odluka

Aplikanti, Igor Milić i Dalibor Nikezić, državljani su Crne Gore koji su ranije dijelili ćeliju u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija u Podgorici.

Aplikanti su tvrdili da su ih zatvorski čuvari pretukli dana 27. oktobra 2009. tokom pretresa ćelije. Državni tužitelj je pokrenuo istragu u vezi s prijavama. Nakon istrage u februaru 2010. i ponovno u oktobru 2010. državni tužitelj je odbacio krivične prijave protiv dvojice čuvara. Tužitelj je utvrdio da su zatvorski čuvari legitimno primijenili silu kako bi savladali otpor aplikanata, te da su postupali u okviru svojih ovlaštenja.

U isto vrijeme zamjenica ombudsmana je također pokrenula istragu o incidentu. U martu 2010. godine dala je svoje mišljenje s tvrdnjom da su čuvari zapravo upotrijebili pretjeranu silu, te je preporučila da se protiv njih pokrene disciplinski postupak. Saslušanja u disciplinskom postupku su rezultirala time da je utvrđeno da su tri čuvara zloupotrijebili svoj položaj upotrebom pretjerane sile tokom incidenta. Čuvari su kažnjeni novčano. Aplikanti su također podnijeli tužbu za naknadu štete pred parničnim sudom i konačno im je Vrhovni sud, koji je našao da se pretjerana upotreba sile ne može opravdati i da su njihove radnje povrijedile ljudsko dostojanstvo, dosudio po 1.500 eura na ime naknade nematerijalne štete.

[1] B. i drugi protiv Hrvatske, presuda od 18. juna 2015., i *Mileusnić i Mileusnić-Espenheim protiv Hrvatske*, presuda od 19. februara 2015. [2] *M.S. protiv Hrvatske (br. 2)*, presuda od 19. februara 2015., i *Mursić protiv Hrvatske*, presuda od 12. marta 2015. (upućena Velikom vijeću). [3] *Mitrinovski protiv Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije*, presuda od 16. aprila 2015.

Oslanjajući se na član 3, aplikanti su se žalili da su ih zatvorski čuvari zlostavljali i da nije sprovedena djelotvorna istraga u vezi s njihovim pritužbama.

Sud je naglasio da je ponekad potrebno da zatvorski čuvari upotrijebe silu kako bi se obezbijedila sigurnost. Međutim, sila se smije upotrijebiti jedino ako nema nekog drugog rješenja i ne smije biti pretjerana. U ovom slučaju sila koju su upotrijebili čuvari je bila pretjerana i dostigla je granicu zlo-upotrebe iz člana 3. Shodno tome, Sud je utvrdio povredu materijalnog dijela ovog člana.

U vezi sa proceduralnim aspektima člana 3, Sud je naglasio da, kada god pojedinac iznese osnovane tvrdnje da je pretrpio zlostavljanje u rukama policije ili drugih agenata države, obaveza je nacionalnih vlasti da provedu efektivnu zvaničnu istragu.

Sud je prihvatio da, iako je državni tužitelj poduzeo niz koraka u cilju istrage navoda aplikanta, njegovo drugo odbijanje krivične prijave se dogodilo u oktobru 2010. godine nakon što su i ombudsman i disciplinska komisija utvrdili da je upotrijebljena pretjerana sila. Sud zbog toga nije bio ubijeđen da je odluka državnog tužitelja da prekine postupak utemeljena na adekvatnoj procjeni svih relevantnih činjenica, niti da je uzeo u obzir utvrđenja ova dva tijela. Prema tome, došlo je također do povrede procesnog aspekta člana 3.

Sud je dosudio aplikantima iznos od po 4.350 eura na ime nematerijalne štete. Zatim je gospodinu Miliću dosudio iznos od 3.520 eura a gospodinu Nikeziću iznos od 1.160 eura na ime troškova i izdataka.

Komentar

Član 3 jedan je od osnovnih odredbi u Konvenciji. Čak i u teškim okolnostima, kao što je borba protiv terorizma i organiziranog kriminala, nije dozvoljeno odstupanje od ovog člana. Sud je, međutim, mnogo puta istakao da je svjestan poteškoća s kojima se države mogu suočavati kako bi očuvale red i disciplinu u institucijama u kojima se izvršavaju sankcije, te izazova u traženju da se uspostavi valjana ravnoteža između prava zatvorenika i sigurnosti službenika zatvora. S obzirom na osjetljiv položaj zatvorenika, Sud je često isticao da se odnos prema njima treba posebno razmatrati. Ovo je naročito slučaj onda kada saznanja o događajima o kojima je riječ imaju isključivo domaće vlasti. Nakon što je donio tri značajne odluke tokom 1990-ih, sljedeća tri principa služe kao vodilja Sudu.^[4]

Prvo, ukoliko je pojedinac bio zdrav kada je pritvoren, ali se kasnije ispostavi da je povrijeđen, država mora dati uvjerljivo objašnjenje o tome kako se to dogodilo. U takvim situacijama teret dokazivanja je na vlastima, a u odsustvu zadovoljavajućeg i ubjedljivog objašnjenja utvrdit će se povreda. Drugo, Sud smatra da svaka upotreba fizičke sile koja nije bila strogo neophodna u principu predstavlja kršenje člana 3. U konkretnom slučaju i Vlada Crne Gore i domaći sudovi prihvatili su da je upotreba sile bila pretjerana, i nije se mogla opravdati otporom aplikanta. Treće, pored negativne obaveze da se ne primjenjuje ponašanje koje je zabranjeno članom 3, države imaju pozitivnu obavezu u vezi s pružanjem zaštite i provođenjem istrage.

[4] *Tomasi protiv Francuske*, presuda od 27. avgusta 1992., *Ribitsch protiv Austrije*, presuda od 4. decembra 1995. i *Assenov i drugi protiv Bugarske*, presuda od 28. oktobra 1998.

PRESUDA U SLUČAJU SANADER protiv HRVATSKE

(aplikacija br. 66408/12)

12. februar 2015.

Činjenice i odluka

Aplikant, Mile Sanader, državljanin je Hrvatske i Srbije. U novembru 1992. aplikant je optužen pred Županijskim sudom u Sisku za ratne zločine protiv ratnih zarobljenika. Sudilo mu se *in absentia* pred Županijskim sudom na zahtjev državnog tužitelja zato što nije živio u Hrvatskoj. Suđenje *in absentia* je bilo moguće prema relevantnim domaćim zakonima ukoliko su za to postojali bitni razlozi. U ovom slučaju razlog za to je bilo krivično gonjenje ratnih zločinaca.

Aplikant je osuđen i izrečena mu je kazna zatvora na dvadeset godina. Advokat koji mu je bio određen po službenoj dužnosti je izjavio žalbu Vrhovnom sudu i, iako je obnova (ponavljanje) postupka bila dozvoljena, aplikant je proglašen krivim i ponovno je osuđen na dvadeset godina zatvora. Kada je aplikant saznao za osudu, zatražio je da sudovi obnove postupak, negirajući da je izvršio zločin. Njegov zahtjev je odbačen odlukom koju je naknadno potvrdio Vrhovni sud u januaru 2011. U februaru 2012. njegova ustavna žalba je proglašena nedopuštenom.

Oslanjajući se na član 6 stav 1 i stav 3(c), aplikant se žalio da nije bio u mogućnosti da ostvari ponavljanje postupka nakon što je osuđen u odsustvu, i da ga tokom postupka koji se vodio u njegovom odsustvu nije djelotvorno zastupao branitelj određen po službenoj dužnosti.

Evropski sud za ljudska prava je ponovno istakao da postupci u odsustvu optuženog nisu sami po sebi nespojivi sa članom 6. Međutim, ukoliko nije dokazano da se optuženi odrekao svog prava da se pojavi i da se brani ili da je imao namjeru da pobjegne sa suđenja, radilo bi se o uskraćivanju pravde ukoliko optuženi naknadno ne bi imao mogućnost za novi postupak s ponovnim razmatranjem optužbe. U situaciji kada osoba koja je optužena za krivično djelo ne bude lično obavještena o optužbi ne može se iz njegovog statusa bjegunca zaključiti da postoji odricanje od prava da se pojavi na suđenju. S obzirom da aplikant nije znao za gonjenje ili optužbe protiv njega i nije pokušao da izbjegne suđenje niti da se odrekne prava na pojavljivanje pred sudom, ključno pitanje je da li mu je domaće zakonodavstvo pružilo dovoljnu mogućnost da se pojavi na novom suđenju.

Hrvatska vlada je ukazala na dvije mogućnosti u okviru domaćeg prava. Prvo, da postoji pravno sredstvo koje je na raspolaganju posebno kada je suđenje održano u odsustvu optuženog; međutim, Sud je smatrao da uvjeti iz hrvatskog zakona, koji zahtijevaju da se pojedinac kojem se sudilo *in absentia* mora pojaviti pred domaćim tijelima i dostaviti podatak o svojoj adresi boravišta u Hrvatskoj tokom postupka, kako bi mogao zahtijevati obnovu postupka, nisu bili srazmjerni. Drugo, Vlada je istakla da postoji opći pravni lijek za one koji traže da se obnovi postupak. Ovdje je Sud istakao da se ovaj pravni lijek može primijeniti samo u ograničenim slučajevima, budući da je uvjet za to postojanje novog dokaza koji bi mogao dovesti do oslobađanja od optužbe ili izricanja blaže kazne, što se nije moglo primijeniti na slučaj aplikanta.

Iz tih razloga je Sud zaključio da aplikantu nije s dovoljnom sigurnošću pružena prilika da sud ponovno razmatra optužbe protiv njega s punim poštivanjem njegovih prava na odbranu. Zbog toga je utvrdio povredu člana 6 stav 1. Sud nije smatrao potrebnim da ispituje aplikantove pritužbe prema članu 6 stav 3.

Sud je dodijelio 4.000 eura na ime nematerijalne štete i 2.500 eura na ime troškova i izdataka.

Komentar

Pravo na prisustvovanje krivičnom postupku je ključni element prava na pravično suđenje prema članu 6. Nijedan dio postupka se ne može održati bez prisustva optuženog u sudnici. Ukoliko se ročište tiče *samo* pitanja iz zakona, lično prisustvo optuženog kao i njegovog/njezinog branitelja ne smatra se tako presudnim.

Konvencija, bez obzira, dopušta suđenje *in absentia* ako se optuženi nedvosmisleno odrekao svog prava da prisustvuje suđenju, a poštuju se odgovarajuće proceduralne garancije. Međutim, od važnosti je napomenuti da sâmo nepojavljivanje ne predstavlja odricanje od prava. Ako se pojedinac nije odrekao prava da prisustvuje i osuđen je *in absentia*, on/ona ima pravo da mu se pruži mogućnost za novo suđenje koje će osigurati da se iznova odlučuje o optužbi – uključujući pravne i činjenične elemente. Presuda u predmetu *Sanader* ponovno naglašava da ovo pravo mora biti, i u pravnom i u praktičnom smislu, na raspolaganju i ne može se uvjetovati time da se optuženi preda i bude pritvoren kako bi ostvario svoja prava.

PRESUDA U SLUČAJU MITRINOVSKI protiv BIVŠE JUGOSLOVENSKE REPUBLIKE MAKEDONIJE

(aplikacija br. 6899/12)

30. april 2015.

Činjenice i odluka

Aplikant, Jordan Mitrinovski, državljanin je Makedonije rođen 1950. godine i živi u Skoplju. Ranije je bio sudija na Apelacionom sudu u Skoplju.

Dana 6. decembra 2010. aplikant je, kao član tročlanog sudskog vijeća Apelacionog suda u Skoplju, glasao da se rješenje o određivanju pritvora optuženom preinači u rješenje o kućnom pritvoru. Ovu odluku je osporavao državni javni tužitelj, a Vrhovni sud je utvrdio da Apelacioni sud nije imao nadležnost da ispituje taj slučaj.

Istog dana je krivično vijeće Vrhovnog suda, u čijem je sastavu bio predsjednik suda (J.V.), utvrdilo da su dvojica sudija Apelacionog suda u Skoplju koji su učestvovali u tom odlučivanju, uključujući gospodina Mitrinovskog, postupili nestručno. J.V., koji je bio član Državnog sudskog vijeća (SJC) je po svojoj funkciji zahtijevao da SJC utvrdi da su aplikant i drugi sudija postupali nestručno. U maju 2011. na plenarnoj sjednici SJC-a, na kojoj je učestvovao i J.V., aplikant je razriješen dužnosti sudije zbog nestručnog postupanja. Aplikant se žalio protiv ove odluke; međutim, njegova žalba je odbijena u septembru 2011.

Pozivajući se na član 6, aplikant se žalio da SJC nije bio „nezavisan i nepristrasan sud“, s obzirom da je J.V., koji je zahtijevao da se sporna odluka donese, učestvovao u njegovom razriješenju.

U skladu s relevantnim domaćim zakonodavstvom, nakon što SJC utvrdi da je sudija nestručno postupao to može jedino dovesti do razriješenja tog sudije sudijske funkcije. Bilo koji član SJC-a mogao je zahtijevati da SJC utvrdi da je sudija nestručno postupao.

Sud je naglasio da, u skladu s njegovom dobro utvrđenom sudskom praksom, postojanje nepristrasnosti u smislu člana 6 stav 1 mora biti utvrđeno kako na osnovu subjektivnog, tako i na osnovu objektivnog testa. U aplikantovom slučaju, zahtjev koji je J.V. uputio SJC-u dostavljen je nakon što je krivično odjeljenje Vrhovnog suda jednoglasno ustanovilo da su dvojica sudija nestručno postupali

na ročištu od 6. decembra 2010. U tim okolnostima Sud je smatrao da je aplikant imao legitiman osnov za strah da je J.V. već lično ubijeđen da on treba da bude razriješen zbog nestručnog postupanja prije nego je o tom pitanju odlučivalo SJC, što otvara pitanje subjektivne nepristrasnosti. Na zahtjev J.V. pokrenut je postupak pred SJC-om, kojem je dostavio dokaze i argumente kojima dokazuje navode o nestručnom postupanju. Na taj način je on postupao kao tužitelj. Kao član SJC-a kasnije je odigrao ulogu u donošenju odluke.

Sud je smatrao da sistem u kojem je J.V. učestvovao u donošenju odluke da se gospodin Mitrinovski razriješi svoje funkcije baca objektivnu sumnju na njegovu nepristrasnost kada je odlučivao o osnovanosti aplikantovog slučaja. Iz tih razloga je Sud našao da uloga J.V. nije prošla ni subjektivni ni objektivni test nepristrasnosti. Prema tome, došlo je do povrede člana 6 stav 1 zbog nedostatka neophodne nepristrasnosti SJC-a koje je odlučivalo o slučaju gospodina Mitrinovskog.

Sud je dodijelio gospodinu Mitrinovskom 4.000 eura na ime nematerijalne štete i 1.230 eura na ime troškova i izdataka.

Komentar

Ova presuda je ukazala na ozbiljan nedostatak u domaćim postupcima u kojima se odlučuje o razriješenju sudija, a koji su posljedica obavezujućih odredbi, što omogućuje da isti sudije koji su pokrenuli postupak za razriješenje nekog sudije pred Državnim sudskim vijećem također mogu učestvovati u panelu koji odlučuje o razriješenju u tom istom slučaju.

Sud je donio razumnu presudu koja šalje jasnu poruku vlastima da treba da izvrše značajne promjene kako bi osigurale da sistem bude u skladu s osnovnim garancijama pravičnog suđenja. Pri tome se posebno pozvao na mišljenja Savjetodavnog vijeća evropskih sudija Vijeća Evrope, koje je prepoznalo potrebu da se zaštite sudije i osudilo politički pritisak nad sudijama koji ima za cilj ograničavanje slobode sudije u donošenju odluka. Uz to, Sud je posebno naglasio značaj sudske nepristrasnosti za očuvanje javnog povjerenja u pravosuđe i vladavinu prava.

PRESUDA U SLUČAJU DRAGOJEVIĆ protiv HRVATSKE

(aplikacija br. 68955/11)

15. januar 2015.

Činjenice i odluka

Aplikant, Ante Dragojević, državljanin je Hrvatske. U 2007. godini osumnjičen je za krijumčarenje narkotika. Županijski sud u Dubrovniku odobrio je tužiteljstvu korištenje tajnih mjera nadzora i snimanje telefonskih razgovora aplikanta. U decembru 2009. aplikant je proglašen krivim zbog krijumčarenja droge i pranja novca te osuđen na kaznu zatvora od devet godina. Presuda se temeljila, *inter alia*, na korištenju mjera tajnog nadzora. Vrhovni sud je potvrdio osuđujuću presudu u septembru 2010., a ustavna tužba je odbačena u maju 2011. godine.

Pozivajući se na član 8, aplikant se žalio zbog korištenja tajnog nadzora u vezi sa snimanjem njegovih telefonskih razgovora. Također se žalio prema članu 6 stav 1 zbog nepravilnosti postupka protiv njega, navodeći nedostatak nepristrasnosti suđenja, kao i nepravilnost zbog činjenice da se njegova osuda temeljila na dokazu koji je pribavljen nezakonitim mjerama tajnog nadzora.

Sud je našao da su prisluškivanje aplikantovog telefona i tajni nadzor predstavljali miješanje u pravo aplikanta po članu 8. Centralno pitanje je da li je sistem tajnog nadzora, onako kako su ga primije-

nile hrvatske vlasti, pružao dovoljnu zaštitu od zloupotrebe. Domaći zakon je jasno predvidio da su bilo koje mjere tajnog nadzora u kontekstu krivičnog postupka zakonite, dokle god postoji nalog istražnog sudije na zahtjev državnog tužitelja. Sud je naveo kako hrvatski zakon zahtijeva da sudija koji je izdao nalog izda i pismeno obrazloženje koje sadrži razloge u slučaju kada dozvoljava primjenu mjera tajnog nadzora.

Tajni nadzor mora biti ograničen na predmete u kojima postoji činjenični osnov za sumnju da osoba planira ili izvršava teško krivično djelo i može biti naložen samo ukoliko se drugim mjerama ne može postići cilj. Ovim se osigurava da se rješenje o mjerama tajnog nadzora ne donosi proizvoljno, nepropisno ili bez dužnog i temeljitog razmatranja.

U slučaju aplikanta nije bilo ništa što bi upućivalo na zaključak da se istraga ne može provesti upotrebom drugih sredstava i nije pružena nikakva informacija o tome da li su postojali manje intruzivni načini. Ovakvu praksu je potvrdio Vrhovni sud. Čineći to, domaći sudovi su efektivno uveli mogućnost retroaktivnog opravdanja u situaciji gdje nije postupljeno u skladu sa zakonskim uvjetima. Izbjegavanje ovih zakonskih uvjeta nije pružilo odgovarajuća i dovoljna jamstva protiv potencijalne zloupotrebe. U razmatranju aplikantove mogućnosti da osporava zakonitost mjera nadzora, Sud je istakao da su krivični sudovi ograničili svoju procjenu primjene tajnog nadzora na pitanje da li se dokaz koji je na taj način pribavljen i korišten u postupku, bez ispitivanja suštine aplikantovih navoda o proizvoljnom miješanju u njegova prava iz člana 8. Konačno, hrvatska vlada nije pružila nikakvu informaciju o pravnim lijekovima koji bi bili na raspolaganju pojedincu u položaju kao što je aplikantov. Prema tome, došlo je do povrede člana 8.

Činjenica da jedan od sudija koji sjedi na klupi također učestvuje u odlučivanju da se produži aplikantov pritvor prije suđenja nije pokrenula pitanje nedostatka nepristrasnosti pod Konvencijom. U vezi s korištenjem dokaza koji su dobiveni putem tajnog nadzora, Sud je primijetio da gospodin Dragojević nije osporio pouzdanost informacije koja je pribavljena tim mjerama, već je umjesto toga svoj prigovor ograničio na formalnu upotrebu te informacije kao dokaza tokom postupka. S obzirom da je aplikant imao mogućnost da ospori autentičnost dokaza, Sud je smatrao kako nije bilo osnova za zaključak da njegova prava na odbranu nisu poštovana. Shodno tome, nije prekršen član 6 stav 1.

Sud je dodijelio aplikantu 7.500 eura na ime nematerijalne štete i 2.160 eura na ime troškova i izdataka.

Komentar

Miješanje u pravo na privatni život se jedino može opravdati na temelju domaćeg zakona koji je kompatibilan s vladavinom prava. Ovo znači da standardi koje nameće domaće pravo o kojem je riječ moraju pružiti adekvatne i djelotvorne mehanizme zaštite od proizvoljnog miješanja u prava pojedinca prema članu 8. Međutim, dobar zakon nije dovoljan sam po sebi i nije sam sebi svrha; kako bi bio u saglasnosti s vladavinom prava, državni organi moraju taj zakon i primjenjivati na takav način da tako ostvare pravnu zaštitu. U ovom kontekstu je od vitalnog značaja uloga domaćih sudija. Ovaj predmet se u svojoj suštini svodi na značaj izričitog sudijskog obrazloženja za poštivanje vladavine prava i zaštitu od kršenja prava na poštivanje privatnog života.

Sudijsko obrazloženje je u ovom slučaju moglo biti dovoljno i razložno izneseno. Sud je smatrao da bi znatno detaljnije obrazloženo sudske rješenje – rješenje kojim se obrazlaže potreba i srazmjernost mjera nadzora za koje se tim rješenjem daje dozvola – bilo nužno kako bi postojala garancija zaštite od proizvoljnog miješanja u privatni život. Ovo je vjerovatno djelimično iz razloga što se Sud u drugim jurisdikcijama susretao sa zabrinutošću u pogledu strogih uslova i procesa u vezi s rješenjima kojima se dozvoljava primjena sličnih mjera tajnog nadzora. Međutim, što je možda još i važnije, za

Sud su bitna ispitivanja srazmjernosti. Uvijek i iznova Sud je isticao da prisluškivanje telefona predstavlja teško miješanje u prava pojedinca. Ovakvo miješanje je za Sud toliko ozbiljno da zapravo ima potencijal da podriva ili čak i uništi samu demokratiju. Dakle, Sud je konzistentno zastupao stav da bi se prisluškivanje telefona trebalo dozvoliti kad postoje ozbiljni razlozi za to i u situaciji kada postoje odgovarajući mehanizmi zaštite.

PRESUDA U SLUČAJU ADŽIĆ protiv HRVATSKE

(aplikacija br. 22643/14)

12. mart 2015.

Činjenice i odluka

Aplikant, Miomir Adžić, državljanin je Sjedinjenih Američkih Država i živi u mjestu Charlotte, Sjeverna Karolina. U 2008. godini gospodin Adžić je oženio državljanku Hrvatske, K.A., s kojom je dobio sina, N.A. Godine 2009. K.A. i N.A. su se odselili u Sjedinjene Američke Države kako bi se pridružili aplikantu. U junu 2011. K.A. i N.A. proveli su ljetne praznike u Hrvatskoj pretpostavljajući da će se vratiti u SAD krajem avgusta. Umjesto toga, supruga gospodina Adžića poslala mu je *e-mail* u kojem ga je informirala da ona i njihov sin ostaju u Hrvatskoj te da ona zahtijeva razvod braka.

Sedmicu dana nakon toga gospodin Adžić je pokrenuo postupak radi vraćanja svog sina. Njegov pravni zastupnik podnio je zahtjev Ministarstvu zdravlja i socijalnog staranja (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) tražeći da njegova supruga dobrovoljno vrati N.A, da bi naknadno tražio njegovo vraćanje pod uvjetima iz Haške konvencije o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djeteta (u daljnjem tekstu: Haška konvencija). K.A. se protivila da N.A. vrati aplikantu, bilo samog ili zajedno s njom.

Ministarstvo je prosljedilo zahtjev gospodina Adžića kojim je pokrenuo postupak za vraćanje svog sina N.A. Općinskom sudu u Zagrebu. Zahtjev je odbijen u martu 2012. Aplikant se uspješno žalio protiv te odluke, a potom je tražio da se odredi novi sudija. Predmet je vraćen i određen je novi sudija u januaru 2013. U maju 2014. zagrebački Općinski sud ponovno je odbio zahtjev gospodina Adžića, a ovu odluku je podržao Županijski sud u Zagrebu svojom odlukom iz oktobra 2014. U novembru 2013. Vrhovni sud je odbio paralelni predmet aplikanta kojim se žalio zbog dužine vremena koje je bilo potrebno da se zakaže ročište. Pozivajući se na član 8, gospodin Adžić se žalio zbog pretjerane dužine postupka radi vraćanja njegovog sina, prema odredbama Haške konvencije.

Sud je ponovno istakao da uživanje roditelja i djeteta u međusobnom društvu predstavlja osnovni element „porodičnog života“ u smislu člana 8. Postoje pozitivne obaveze u okviru ovog prava, koje uključuje obavezu državnih organa da poduzmu mjere s ciljem ponovnog spajanja roditelja s njihovom djecom. Vlasti su dužne da ispolje posebnu pažnju kako bi se izbjegle nepopravljive posljedice u odnosu između djeteta i roditelja koji je odsutan. Pozitivna obaveza koju nameće član 8 mora se tumačiti u svjetlu Haške konvencije. Pitanje na koje se treba dati odgovor u predmetnom slučaju bilo je da li su domaći sudovi postupali u saglasnosti sa svojim pozitivnim obavezama u smislu člana 8, kao i da li su poduzeli neophodne korake koji su se od njih razumno zahtijevali kako bi se aplikantu vratio njegov sin.

Domaći sudovi su usvojili pravosnažne odluke nakon tri godine od pokretanja postupka. Iako rok od šest sedmica koji je Haška konvencija postavila nije obavezujući, Sud je smatrao da se za prekošenje tog roka u tolikoj mjeri ne može smatrati da je u skladu s pozitivnom obavezom na hitno postupanje u postupku za vraćanje djece. Zbog toga je Sud zaključio da vrijeme koje je bilo potrebno

domaćim sudovima kako bi donijeli pravosnažnu odluku u predmetnom slučaju nije bilo u skladu s hitnošću situacije. Sudovi nisu poduzeli nužne korake kako bi olakšali ponovno spajanje aplikanta i njegovog sina. Iz tih razloga je došlo do kršenja člana 8.

Sud je dodijelio 7.500 eura na ime nematerijalne štete i 2.310 eura na ime troškova i izdataka.

Komentar

Još od prve presude u vezi s ovom temom, u slučaju *Ignaccolo-Zenide protiv Rumunije*^[5] u 2000. godini, od Suda se često tražilo da razmatra pritužbe kako postupci koji se provode u skladu s Haškom konvencijom o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djeteta nisu propisno provedeni i da je stoga došlo do kršenja člana 8 (pravo na porodični život) ili člana 6 (suđenje u razumnom roku), ili ove dvije odredbe zajedno.

Mnoge pritužbe, kao i u ovom slučaju, odnose se na propust da se postupak vodi s dužnom pažnjom. Haška konvencija utvrđuje režim po kojem se dijete koje je ili nepropisno udaljeno iz određene države ili nepropisno zadržano u određenoj državi koja nije država njegovog stalnog boravišta mora vratiti u prvu državu kako bi sudovi te države mogli donijeti odluku o mjestu boravka djeteta, aranžmanima u pogledu starateljstva nad djetetom ili bilo kakvom preseljenju koje je predloženo. Haška konvencija ne propisuje odvajanje od roditelja koji ga je oteo, niti nalaže vraćanje djeteta roditelju koji je ostao u mjestu u kojem su živjeli. Ovo se samo odnosi na pitanje povratka djeteta hitno u odgovarajuću **jurisdikciju** u situaciji kada se važne porodične odluke donose sudskim putem.

U predmetnom slučaju hrvatski sudovi su poklonili pažnju pitanju primjerenosti rješenja o razdvajanju majke i djeteta. Jedan suštinski važan aspekt haškog sistema, što je ujedno i ključno pitanje u ovom predmetu, jeste da postupak mora biti hitan kako se oteto dijete ne bi udomaćilo u novoj zemlji – a da bi potom bilo otrgnuto i vraćeno kući (obično s onim roditeljem koji ga je oteo). U cilju funkcioniranja sistema nije bitno samo brzo donijeti odluku, nego je od vitalnog značaja i brzo provođenje izvršenja naloga u skladu s Haškom konvencijom.

---

[5] *Ignaccolo-Zenide protiv Rumunije*, presuda od 25. januara 2000.